

KRONIKA**Raziskovalne igralnice na ZRC SAZU**

Ljubljana, 9. in 22. 7. 2008

Poleti 2008 so bile na Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti že četrtri organizirane in uspešno izvedene raziskovalne igralnice oziroma delavnice za otroke, stare od 7 do 14 let. V preteklih letih se je potrdila domneva, da se želijo otroci skozi igro predvsem sprostiti, medsebojno spoznavati in družiti, vsekakor pa tudi kaj novega videti in se naučiti. Zato je bilo tudi v letošnjem letu organiziranih veliko tematsko raznovrstnih igralnic, ki so jih vodili člani posameznih raziskovalnih inštitutov ZRC SAZU, kakor tudi zunanji sodelavci in organizacije. Vsako leto jih oblikuje in koordinira Center za predstavitvene dejavnosti ZRC SAZU pod vodstvom dr. Brede Čebulj Sajko. Delavnice so potekale tri tedne in so bile razdeljene na poljudno-znanstvene vsebine za tri starostne skupine otrok (7 do 10 let, 11 do 14 let in 7 do 14 let). Vsak od sodelujočih inštitutov, drugih organizacij in posameznikov je organiziral svoj tematski dan.

V letošnjem letu smo za pripravo in izvedbo geografskega dneva povabili gospoda Romana Brvarja, učitelja geografije, ki je tri desetletja poučeval na Zavodu za slepo in slabovidno mladino Ljubljana. Poleg njega sva sodelovala še Primož Gašperič in Bojan Erhartič z Geografskega inštituta Antona Malika ZRC SAZU. Oba geografska dneva smo pripravili na isto temo, hkrati pa smo zaradi različnega časovnega obsega prilagodili potek in vsebino posamezne igralnice. Tema letošnjih igralnic je bilo življenje slepih in slabovidnih otrok, njihov način učenja, igranja in spoznavanja sveta okoli njih. Igralnici smo zato poimenovali »Sonce v temi ali spoštovanje drugačnosti«. Zasnovani sta bili tako, da so otroci spoznali problem slepote in slabega vida, se seznanili s pravilnim pristopom do slepega ter s pomočjo posebnih učnih pripomočkov spoznavali pouk geografije in vsakdanje življenjsko okolje.

BOJAN ERHARTIČ

Slika 1: Prikaz izbruha vulkana.

BOJAN ERHARTIČ

Slika 2: Orientacija na tipnem zemljevidu Ljubljane.

Prva geografska igralnica je bila namenjena mešani skupini otrok od 7. do 14. leta starosti. Ta dan so otroci preživeli dve uri na geografski igralnici, dve uri pa v Mestnem muzeju. Zato smo se avtorji odločili, da bomo geografsko igralnico izvedli v atriju ZRC SAZU.

Po uvodni predstavitvi dr. Brede Čebulj Sajko in Primoža Gašperiča je gospod Brvar otrokom predstavil temo igralnice. Razložil jim je, kakšna bo vsebina in namen igralnice. Zvedeli so, da so slepi in slabovidni otroci povsem normalni otroci, le da (dovolj dobro) ne vidijo. Zato potrebujejo drugačen pristop pri spoznavanju vsakodnevnega življenja, učenju in igranju.

Za osnovno komuniciranje se uporablja braillova pisava oziroma brajica, ki slepim omogoča branje in pisanje. Na konkretnih primerih so otroci videli, kako se lahko učbeniki z enako vsebino med seboj razlikujejo. Najtanjši je klasičen učbenik s črno-belo pisavo, nekoliko debelejši je učbenik s povečano črno-belo pisavo, ki ga uporabljajo slabovidni. V kar treh debelih knjigah, vezanih v spiralo, pa je učbenik z brajico, ki je namenjen učencem z zelo slabim vidom oziroma slepim. Ker so v teh učbenikih klasične slike nepotrebne, so za boljšo predstavo nujne še priloge s tipnimi slikami, zemljevidi in maketami.

Gospod Brvar je posebej poudaril, da si v primeru pomanjkanja enega čutila toliko bolj pomagamo s preostalimi. V našem primeru s tipom, sluhom, vohom in okusom. Otrokom je demonstriral uporabo tipnih modelov, maket, slik in specialnih učil. Med bolj zanimivimi je bila maketa vulkana, v katerem smo šumečo tableto polili z gazirano pijačo. Posledica je bilo cvrčanje in brbotanje tekočine, ki je ponazarjalo izbruh vulkana. Pri vseh prikazih delovanja učnih pripomočkov so otroci spoznali, kako je, če »gledamo« s prsti in ušesi.

Posebna izkušnja je bilo tipkanje brajice na papir. Ročni tipkalni stroj za slepe ima šest osnovnih tipk, ki omogočajo zapis brajice v kombinaciji šestih izbočenih pik. Medtem ko so nekateri tipkali, so se ostali otroci igrali z različnimi pripomočki in igrami za učenje brajice. Osnova brajice (ime je dobi-

la po Louisu Brailllu) je celica s šestimi izbočenimi kopastimi pikami. Kombinacija teh omogoča zapis črk, števil, ločil, not in raznih dogovorjenih znakov. Vsaka od šestih pik ima točno določeno mesto v osnovni celici.

V zadnjem delu igralnice smo otrokom predstavili igre, ki so primerne za vsakogar. Ker si morajo slepi in slabovidni otroci pomagati predvsem s tipom, so si otroci z ruticami zavezali oči in se poskušali igrati (tri v vrsto, pari, šah, kako priti čez reko, sestavljanke). Spoznali so, da je njihov vid zelo pomemben in prisoten pri vseh opravilih. Ker smo želeli, da otroci izdelajo nekaj zanimivega in uporabnega za domov, smo se lotili izdelovanja zvoneč žoge. S posebnim lepilom so zalepili dve polovici žoge iz stiroporja, med kateri so pred tem položili kovinski kraguljček. Nato je vsak svojo žogo po želji porisal in pobarval. Medtem ko so se žoge sušile, so dobili liste, na katerih je bila v nekaj vrstah odtisnjena serija šestih krožcev. Vsak je v brajici napisal svoj stavek, ki ga je drugi poskušal prebrati. Zadnje minute geografske igralnice smo tekmovali v skupinah, ki so si metale zvonečo žogo. Zmagala je tista skupina, ki je ujela oziroma prestregla večje število žog.

Drugo geografsko igralnico smo izvedli dva tedna kasneje, z otroki starimi od 10 do 14 let, pri katerih smo imeli na razpolago štiri ure. Igralnico smo razdelili na dva dela. V prvem smo v atriju ZRC SAZU izvedli podoben program, kot je opisan zgoraj. Otroci so dobili občutek in znanje o temi, kar je omogočilo lažje terensko delo v drugem delu.

Po malici smo odšli na »spoznavanje Ljubljane s pomočjo svojih čutil«. Otroci so bili bolj pozorni na čutila, ki jih morajo uporabljati slepi in slabovidni, da se lahko znajdejo v vsakdanjem življenju. Preizkusili so tip, sluh, okus in vonj. Pred odhodom so v atriju sestavili tipni zemljevid Ljubljane, ki ga sestavlja devet listov. S pomočjo tipnega kompasa smo zemljevid orientirali. Otroci so z rokami tipali po zemljevidu in se premikali po poti, ki smo jo nameravali prehoditi.

Nato smo se odpravili proti maketi Ljubljane pred Tromostovjem. Med potjo smo jih opozorili na različno podlago tal, po kateri smo hodili. Spoznali so, da se najpogosteje ne zavedajo, kako različne

BOJAN ERHARTIČ

Slika 3: Ogljed makete središča Ljubljane.

občutke pri hoji čutimo na stopalih, če je podlaga asfaltna, kamnita, če se sprehodimo po preprogi ali pesku. Pri maketi Ljubljane smo se ponovno orientirali in se predali občutkom umetnega dežja, ki nas je občasno zajel.

Nato smo odšli do slaščičarne ob Ljubljani, kjer smo otrokom naročili, naj počakajo. Izmenično smo jim nosili sladoled, njihova naloga pa je bila, da so s pomočjo okušanja ugotovili, katero vrsto sladoleda so dobili. Po obilnem obroku sladoleda smo prečkali Tromostovje in v Stari Ljubljani obiskali trgovino *L'Occitane*. Veliko njihovih izdelkov ima na embalaži označeno ime izdelka v brajevi pisavi. Prijazna prodajalka nam je povedala, da podjetje že dolgo sodeluje z organizacijami za slepe in slabovidne in da so poleg napisov v brajici posvečajo tudi ostalim čutom bodočih kupcev: raznovrstni in posebni vonji njihovih izdelkov ter toplina izbranih barv trgovin in embalaže. Nato so otroci lahko vonjali različne dišave. Pot smo nadaljevali prek Stare Ljubljane do avtobusnega postajališča. Nekateri otroci so že vedeli, da so na prenovljenih postajališčih osnovni podatki o postajališču napisani na kovinski ploščici tudi v brajevi pisavi. Našo krožno pot smo končali v atriju, kjer smo odigrali nekaj skupinskih iger z zvonečo žogo.

Primož Gašperič

Osmo mednarodna poletna šola za mlade geomorfologe

Pătărlagele, Romunija, 20.–25. 9. 2008

Inštitut za geografijo Romunske akademije za znanost pod vodstvom prof. Dana Bălteana je že osmo leto zapored organiziral Mednarodno poletno šolo za podiplomske študente in mlade geomorfologe, s tokratnim delavnim naslovom *Environmental Hazard and Sustainable Development in Mountain Regions* (Okoljske nesreče in trajnostni razvoj v gorskih pokrajinah). Šola je v kraju Pătărlagele severozahodno od mesta Buzău gostila devet udeležencev iz šestih držav (Estonije, Madžarske, Malte, Slovenije, Turčije in Romunije). Udeleženci so se učili prepoznavati, inventarizirati in analizirati različne geomorfne in hidrološke procese (nevarnosti) ter ugotavljali njihove vplive na naravo in družbo v luči klimatskih sprememb.

Izobraževanje je potekalo v obliki predavanj in terenskega dela. Udeleženci šole smo se najprej udeležili ekskurzije v Buzăuške gore (Subkarpate), kjer Karpati zavijejo iz smeri sever–jug v smer vzhod–zahod. Program je bil enak kot pri eni od pokonferenčnih ekskurzij IAG regionalne konference v Braşovu (glej opis konference v tem Geografskem vestniku) z naslovom Veliki zemeljski plazovi, poplave in potrebna aktivnost.

Po ekskurziji so sledila predavanja in terensko delo na molasnih in flišnih območjih v okolici Pătărlagele. Poleg tega so morali udeleženci predstaviti tudi svoje delo na področju zemeljskih plazov in aplikativne geomorfologije.

Predavali so prof. Dan Bălteanu, prof. Michael Crozier (*Institute of Geography, School of Earth Sciences, Victoria University, Wellington, Nova Zelandija*), eden vodilnih preučevalcev zemeljskih plazov na svetu, ki je ndr. sourednik monografije *Landslide Hazard and Risk* (Wiley 2005; ISBN: 978-0-471-48663-3), ter Markus Holub (*Institut für Alpine Naturgefahren, Universität für Bodenkultur, Dunaj, Avstrija*). Predavanja so bila predvsem na temo zemeljskih plazov in drugih geomorfnih procesov, poplav in sanacijskih ukrepov. Bălteanu je tako predaval o zemeljskih plazovih in poplavah v flišnih Subkarpatih, Crozier o »plazovni geomorfologiji« in o aplikativni geomorfologiji, Holub pa o upravljanju z nevarnostmi (ogroženostjo) in o uporabi modelov pri preučevanju ogroženosti.

Pri terenskem delu smo se osredotočili na razlago vzrokov, evolucije, specifičnosti ter pokrajinske vplive nekaterih zemeljskih plazov, drobirskih tokov, poplav, hudourniških izbruhov, aktivnih prelomov ipd. Pri terenskem delu so sodelovali romunski podiplomski študentje (predvsem Mihai Micu), ki v okolici Pătărlagele izdelujejo doktorske naloge. Teren, ki ga preučujejo je z vidika geomorfnih procesov zares hvaležen, saj tu pogosto ni vprašanje kje plazi, pač pa kje ne plazi. S tega razloga je Inštitut za geografijo Romunske akademije znanosti že leta 1968 v kraju Pătărlagele ustanovil raziskovalno postajo.

MATIJA ZORN

Slika 1: Prof. Michael Crozier iz Nove Zelandije, eden vodilnih svetovnih poznavalcev zemeljskih plazov, se je v predavanju spraševal ali obstaja »plazovna geomorfologija«.

MATIJA ZORN

Slika 2: Devet milijonov m^3 velik zemeljski plaz v flišu nad umetnim jezerom Siriu.

MATIJA ZORN

Slika 3: Raziskovalna postaja Inštituta za geografijo Romunske akademije znanosti v kraju Pătârlagele, ustanovljena leta 1968.

Pred nekaj leti so jo popolnoma prenovili in ima poleg običajne pisarniške opreme še laboratorij, vremensko postajo in prenočišča.

Šolo bodo organizirali tudi drugo leto, čez dve leti ob deseti obletnici pa načrtujejo večje srečanje, na katerega bodo povabili vse udeležence preteklih šol, ki jih je bilo v vseh letih prek sto.

Matija Zorn

Začetni sestanek projekta CAPACities

Milano, Italija, 29. 9. 2008

Za alpski prostor je značilna razmeroma redka poseljenost, otoki gostejše poselitve so le posamezna alpska mesta. Ta s svojo pestrostjo, naravnimi viri, kulturno in naravno dediščino ter privlačnim prostorom predstavljajo ključni razvojni impulz celotnega prostora. Vendar pa so ta alpska mesta z vidika mednarodne konkurenčnosti relativno zapostavljena, oddaljena od večjih in pomembnejših razvojnih središč, obenem pa tudi razmeroma slabo prometno dostopna, kar se kaže tudi v slabši oskrbi, izolaciji in odseljevanju. Na opisane težave malih alpskih mest želi opozoriti projekt teritorialnega sodelovanja CAPACities, katerega osnovni cilj je promoviranje razvojnih potencialov malih alpskih mest s pomočjo integralnega transnacionalnega pristopa in inovativnih urbanih politik.

Pri projektu, ki ga sofinancira Evropski regionalni razvojni sklad prek Programa transnacionalnega sodelovanja za območje Alp, sodelujeta dva slovenska partnerja, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU in Nacionalno turistično združenje, sicer pa so v projektu udeleženi še partnerji iz Italije, Francije, Švice in Avstrije.

Na sestanku v Milanu smo opredelili osnovna načela našega sodelovanja, podrobneje pa smo zastavili tudi vsebinski del projekta. V projektu bomo preučili obstoječa alpska mesta in iskali njihove razvojne priložnosti, pripravili bomo razvojna orodja ter jih poskušali vključiti v obstoječe razvojne politike, izvedli pa bomo tudi konkretne pilotne aktivnosti. Na ta način bomo prepletali strokovna in praktična znanja, dobljene rezultate pa bomo izoblikovali v celovit nabor inovativnih razvojnih orodij za mala alpska urbana središča.

Janez Nared

Začetni sestanek projekta ClimAlpTour

Bolzano, Italija, 9.–10. 10. 2008

ClimAlpTour – Klimatske spremembe in njihov vpliv na turizem v Alpskem prostoru, ki ga vodi Regija Veneto iz Italije, je evropski projekt financiran prek programa *Alpine Space*. Projekt se je začel financirati v septembru 2008 in traja tri leta. V okviru projekta želimo izvesti strokovno podprte ocene potencialnega vpliva podnebnih sprememb na turizem v Alpskem prostoru ter pripraviti konkretne

strategije razvoja, ki bi jih bilo treba izvesti na posameznih območjih. Glavni nameni prvega odskočnega, zagonskega oziroma začetnega (*kick-off*) srečanja so bili seznanitev vseh sodelujočih partnerjev, predstavitev vseh aktivnosti posameznega delovnega paketa in koordinacija nadaljnjih aktivnosti med partnerji. Naše prvo srečanje je bila odlična priložnost za izmenjavo posameznih idej za čim boljše vodenje in izpeljavo projekta. Hkrati je predstavljalo pomembno priložnost za spodbuditev delovne skupine, za pripravo primernih ciljev in osnovanje načrtov, ki nam bodo v pomoč pri izdelavi projekta. Več informacij bo na voljo v naslednjih mesecih.

Katarina Polajnar

19. zasedanje Skupine strokovnjakov Združenih narodov za zemljepisna imena za vzhodni del srednje Evrope in za jugovzhodno Evropo

Zagreb, Hrvaška, 19.–21. 11. 2008

V okviru Skupine strokovnjakov Združenih narodov za zemljepisna imena (UNGEGN) poleg problemsko zasnovanih delovnih skupin deluje tudi 23 regionalnih jezikovno-zemljepisnih oddelkov. Eden izmed njih, katerega članica je tudi Slovenija, je Skupina strokovnjakov Združenih narodov za zemljepisna imena za vzhodni del srednje Evrope in za jugovzhodno Evropo, ki ji po Sloveniji in Češki predseduje Hrvaška. Njen predsednik je dr. Željko Hečimović s Hrvaškega geodetskega inštituta, ki je bil tudi sklicatelj zasedanja. Organizatorja zasedanja sta bili Geodetska uprava Republike Hrvaške in Hrvaški geodetski inštitut.

Zasedanje je potekalo v hotelu International v Zagrebu, udeležilo pa se ga je 36 predstavnikov iz 11 držav (Poljska, Madžarska, Bolgarija, Črna gora, Hrvaška, Slovenija, Avstrija, Ciper, Grčija, Turčija, Ukrajina). Slovenijo so zastopali trije predstavniki: Marija Brnot z Geodetske uprave Republike Slovenije ter Primož Pipan in dr. Milan Orožen Adamič z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU; slednji tudi kot predsednik Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Marija Brnot je podala poročilo o njenem delovanju in poročilo o mednarodnem projektu *Euro GeoNames*. Čeprav je bilo zasedanje namenjeno zlasti upravno-birokratskim zadevam, je bilo nekaj prispevkov

PRIMOŽ PIPAN

Slika: Dr. Milan Orožen Adamič med predstavitvijo.

zastavljenih tudi problemsko. Eden takšnih je bil prispevek o ravnanju z zemljepisnimi imeni na več-jezičnih območjih dr. Milana Orožna Adamiča.

Pomemben rezultat zasedanja, h kateremu je pripomogla tudi Slovenija, je bilo reaktiviranje Črne gore v našem jezikovno-zemljepisnem oddelku UNGEGN-a. Makedonijo je kot opazovalko zastopal njen veleposlanik na Hrvaškem. Organizatorji so se izkazali kot prisrčni gostitelji in so z informacijskega ter dokumentacijskega zornega kota v posvet vložili velik napor, kar je bilo vidno tudi v številnih drugih rezultatih. Poenotila so se imena in naslovne strani dokumentov, kot osrednjo informacijsko stičišče Oddelka pa je bilo vzpostavljeno novo spletišče (<http://ungegn.cgi.hr/>). Dr. Željko Hečimović bo naš jezikovno-zemljepisni oddelek predstavljal na 25. zasedanju UNGEGN-a, ki bo od 5. do 12. maja 2009 v Nairobiju v Keniji. Več informacij o zasedanju (<http://unstats.un.org/unsd/geoinfo/>).

Primož Pipan